

2020-02-04

Äldrenämndens budgetförutsättningar inför Mål och budget 2021–2022

Postadress
136 81 Haninge

Besöksadress
Rudsjöterrassen 2

Telefon
Växel: 08-606 70 00

Fax/e-post
08-606 81 40
Socialochaldreforvaltningen@haninge.se

Postgiro
1265-8

Bankgiro
356-5975

Innehåll

Sammanfattning	3
Omvärld	4
Omvärldsanalys inom förvaltningens verksamhetsområde	5
Befolkningsökning	5
Lagändringar och betänkanden	6
Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård	6
Översyn av socialtjänstlagen	6
Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer (SOU 2017:21)	7
Barnkonventionen	7
Nationell strategi för demenssjukdom. Underlag och förslag till plan för prioriterade insatser till år 2022	7
Nationell samordnare för ökad kvalitet i äldreomsorgen	7
Förtydligande om kommunernas möjlighet att besluta om biståndsbedömt trygghetsboende	8
En stärkt minoritetspolitik	8
Betänkande Styrkraft i funktionshinderpolitiken (SOU 2019:23)	9
Digitalisering	9
Digitalt utanförskap	11
Kompetensförsörjning och organisation	12
Driftbudget	14
Hemtjänst	14
Vård- och omsorgsboende/korttidsboende/växelvård	14
Dagverksamhet	15

Behovsökning av insatser 2022 och framåt	15
Kapitalkostnader	15
Effektiviseringsförslag	18
Investeringar	18
Prioritering och driftkostnad, investeringar	18

Sammanfattning

Äldrenämnden har i budgetdirektiven för Mål- och budget 2021-2022 fått en preliminär ramökning med 13,8 miljoner kronor (mnkr) för 2021 till totalt 860,0 mnkr. Äldrenämndens budgetram för 2020 justerades ned med 2,4 mnkr till 843,8 mnkr enligt beslut 2019-12-09 KF § 197. Det innebär att den preliminära ramen för år 2021 på 860,0 mnkr är 16,2 mnkr högre än den justerade ramen för 2020. Denna ramökning bedöms innebära ett effektiviseringsåtagande på cirka 2,9 procent (cirka 25,0 mnkr) för nämndens verksamheter utöver den generella ramminskningen på 1,6 procent som lagts ut i budgetdirektivet Mål och budget 2021-2022.

Sveriges kommuner står inför stora utmaningar för att möta framtidens behov av äldreomsorg, utifrån det höga demografiska trycket och det prognostiserade arbetskraftsgapet. Den arbetsföra grupp som genererar de högsta intäkterna i form av inkomstskatt (åldersgruppen 20–65) ökar inte i samma takt som de grupper som har större behov av välfärdstjänster¹. Den demografiska utvecklingen innebär att kostnaderna för att upprätthålla välfärden på befintlig nivå kommer att öka kraftigt samtidigt som intäkterna minskar.

Nya grupper söker sig till äldreomsorgen på grund av att de saknar möjlighet att få egen bostad. Det rör sig bland annat om personer som har svag ekonomi, men även personer som har psykiska sjukdomar och inte kan lämna de referenser som behövs för att få en bostad.

Den totala nettokostnaden för äldreomsorg i Haninge har under flera år varit betydligt högre än vad studier visat för jämförbara kommuner. Den del av

¹<https://skr.se/tjanster/press/skrdebatten/debattartiklar/debattartiklar/valfardenutmanasavdemografin.30987.html>

äldreomsorgen som avviker mest kostnadsmässigt är insatser i form av hemtjänst.

För att få bättre koll på ersättning för utförda insatser av olika hemtjänstutförare har förvaltningen arbetat med införandet av ett digitalt system för registrering av besökstid hos kunden.

Ramökningen 2021 med 16,2 mnkr måste i första hand användas för att klara volymökningen som uppstår utifrån de demografiska förändringarna. Det ökade behovet utifrån demografiska förändringar med allt fler invånare över 80 år beräknas medföra ökade nettokostnader 2021 jämfört med 2020 på cirka 17-27 mnkr. Till detta kommer ökade kostnader för befintlig verksamhet.

Äldrenämnden redovisade ett underskott 2018 jämfört med budget på 7,5 mnkr (1,0 %). Nämndens nettokostnad för 2018 uppgick till 773,0 mnkr, budgeten var 765,6 mnkr. 2017 var äldrenämndens nettokostnad 727,4 mnkr .

Nettokostnaden ökade under 2018 med 45,6 mnkr eller med 6,3 procent.

Huvudparten av nettokostnadsökningen berodde på volymökningar vad gäller hemtjänst och särskilt boende. Volymökningarna berodde på fler äldre över 75 år, gruppen ökade med drygt 6 procent under 2018. Lön och prisutvecklingen under 2018 hanterades delvis genom effektiviseringar i verksamheten.

Det preliminära bokslutet för 2019 visar en fortsatt nettokostnadsökning under 2019 från 773,0 mnkr 2018 till 813,1 mnkr 2019 en ökning med 40,1 mnkr eller med 5,2 procent. Huvudorsaken till ökningen är ökade behov i gruppen över 80 år.

Ökningstakten mellan 2018 och 2019 går att koppla till den demografiska utvecklingen, men förvaltningen kommer att arbeta vidare med analys och åtgärdsförslag för att få ner den grundläggande högre kostnaden i förhållande till jämförbara kommuner.

Förutsättningarna framåt ställer stora krav på nämnd och förvaltning att använda äldreomsorgens resurser till de grupper som har störst behov. Bedrivs verksamheten på ett optimalt sätt? Är mixen mellan olika insatser rätt? Detta är centrala frågor.

Enligt beslut i kommunfullmäktige den 4 november 2019 bildade socialförvaltningen och äldreförvaltningen en ny gemensam förvaltning den 1 januari 2020. Den nybildade social- och äldreförvaltningen innebär större möjligheter till ständiga förbättringar av ledning, styrning och uppföljning av verksamheten för att möta de utmaningar som verksamheten står inför. Sammanslagningen är betydelsefull när det gäller att framtidssäkra organisationen för att till exempel möta ökade behov från målgrupperna och för att klara kompetensförsörjning med samma eller minskade resurser. Arbetet med att forma den nya gemensamma förvaltningen fortsätter under 2020.

Omvärld

Kommunernas utmaningar är den demografiska utvecklingen som innebär att kostnaderna för att upprätthålla den befintliga välfärden kommer att öka kraftigt. Den arbetsföra grupp som genererar de lägsta kostnaderna och de högsta intäkterna i form av inkomstskatt (åldersgruppen 20–65) ökar inte i samma takt som de grupper som har större behov av välfärdstjänster². Samtidigt mattas konjunkturen av. Enligt Finansdepartementets beräkningar ökar gapet mellan kommunernas intäkter och kostnader till 90 miljarder kronor fram till 2026.

²<https://skr.se/tjanster/press/skrdebatten/debattartiklar/debattartiklar/valfardenutmaningavdemografin.30987.html>

Utöver gapet mellan kostnader och intäkter kommer kommunsektorn de kommande åren även att ha ett arbetskraftsgap. Som ett exempel pekar siffrorna på att kommunerna inom 5 år skulle behöva 77 000 nya lärare för att behålla samma personaltäthet som idag samtidigt som enbart 40 000 nya lärare kommer att hinna bli färdigutbildade. Liknande beräkningar finns vad gäller vårdpersonal inom både kommunal och regional vård.

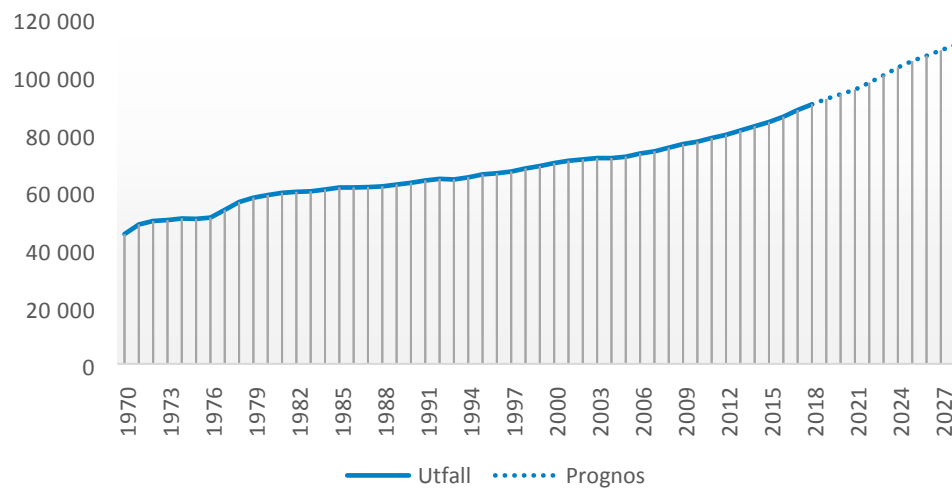
Sammantaget visar omvärlden på stora utmaningar för kommuner och regioner. Utmaningar som kräver ett förändrat arbetssätt för att fortsätta leverera offentliga tjänster. Samtidigt krävs det förutsättningar för att skapa ett förändrat arbetssätt som att till exempel öka möjligheten att ta tillvara på den digitala utvecklingen, en annan typ av organisering samt en annan form av ledarskap och styrning.

Omvärldsanalys inom förvaltningens verksamhetsområde

Befolkningsökning

Befolkningen ökar i Haninge kommun och den förväntas öka under hela prognosperioden fram till år 2028. Under slutet av 2019 förväntas kommunen ha 91 900 invånare, 2023 förväntas invånarantalet passera 100 000 och år 2028 prognostiseras invånarantalet ligga på 110 000. Den främsta förklaringen till den prognosticerade ökningen är att det kommer att vara fler personer som flyttar till kommunen än antalet personer som flyttar från kommunen. Det tillkommer även ett födelseöverskott, där fler barn föds än personer som avlider.

Inom äldrenämndens ansvarsområde är det gruppen över 80 år som kommer att öka fram till 2028. Som helhet ökar gruppen 80 år och äldre från 2 847 personer 2018 till 4 900 personer 2018 eller med 72 procent. Den yngre äldregruppen 65-79 år kommer under samma period inte att öka i någon nämnvärd grad utan ligga stabilt på en nivå 10 500-10 800 personer enligt den senaste befolkningsprognosen hösten 2019. Om befolkningsprognosen håller kommer äldregruppen 65 år och äldre att minska som andel av befolkningen från 15,1 procent 2018 till 14,1 procent 2019. Trots detta kommer en allt större del av kommunens resurser behöva gå till äldreomsorg de kommande 10 åren. Det gäller både resurser i form av pengar och personal.

Lagändringar och betänkanden

Lagen om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård

Kommunerna och Region Stockholm har antagit en Regional överenskommelse om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård i Stockholms län som började gälla 1 januari 2020.

Syftet är att övergången mellan den slutna vården på sjukhus till fortsatt vård i patientens egna hem eller på särskilt boende ska bli så säker, trygg och effektiv som möjligt. Den ersätter den tillfälliga överenskommelsen som har gällt sedan lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård trädde i kraft i januari 2018.

Överenskommelsen innebär att de tidigare 3 lagstadgade fristdagarna för kommunens betalningsansvar för utskrivningsklara patienter från slutna hälso- och sjukvård successivt ska minskas till 2 dagar. Detta ska påbörjas 1 januari 2020 och vara klart sista oktober 2020. Från och med november år 2021 ska kommunens betalningsansvar ha minskats till 1,3 kalenderdagar. Detta utifrån att en underrättelse om att patienten är utskrivningsklar har skickats från slutenvården till kommunen.

En tillämpning av föreslagen överenskommelse gällande 1,3 fristdagar skulle vara kostsam för kommunen om överenskommelsen hade gällt idag, då kommunen överskrider 1,3 dagar idag och överskred under hösten 2019 även 3 dagar. Det är därför angeläget att kommunen aktivt arbetar tillsammans med Storsthlm för att minska antalet dagar som patienten är kvar på sjukhus efter att kommunen fått meddelande om att patienten är utskrivningsklar.

Den genomsnittliga betalningsmodell som föreslås i överenskommelsen bedöms emellertid vara mer ekonomiskt fördelaktig än den beräkningsmodell som lagen erbjuder. Detta under förutsättning att kommunen kan förändra sitt arbetssätt för att snabbare kunna erbjuda individanpassat stöd i hemmet inom 1,3 dagar. Särskilda övergångsbestämmelser gäller för betalningsansvar för patienter från psykiatrisk slutenvård.

Översyn av socialtjänstlagen

Under 2017 tillsatte regeringen en utredning för att se över socialtjänstlagen (SoL) och

vissa av socialtjänstens uppgifter. Översynen berör såväl äldrenämndens som socialnämndens verksamhetsområden. Uppdraget omfattar att föreslå åtgärder som bland annat kan bidra till en rättssäker tillgång till socialtjänsten.

Översynen ska leda till en lagstiftning som bland annat underlättar evidensbaserade effektiva insatser av god kvalitet. Lagstiftningen ska tillvarata medarbetarnas kompetens och fokusera på kärnverksamheten. Tanken är att förslaget ska höja kvaliteten utan att leda till ökade kostnader. Utredningen har fått förlängd utredningstid samt utvidgat uppdrag och ska vara klart i sin helhet 1 juni 2020.

Det utvidgade uppdraget beror på att barnrättsperspektivet ska förtydligas och en analys ska göras över möjligheterna till en särslagstiftning för att tillhandahålla insatser riktade till äldre.

Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer (SOU 2017:21)

Regeringen har lagt fram en Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer, "Läs mig!". Där redogör regeringen för sin syn på äldreomsorgen och det långsiktiga förändringsarbete som påbörjats för att anpassa äldreomsorgen till den demografiska och tekniska utvecklingen.

Den nationella kvalitetsplanen ska genomföras under fyra mandatperioder – åren 2019-2034. Planen ska inte vara detaljstyrande, utan strategiskt och långsiktigt stödja den lokala och regionala utvecklingen samt bidra till stöd inom de områden där det krävs ett nationellt ansvar.

Barnkonventionen

Barnkonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, blev lag och trädde i kraft 1 januari 2020. Barnkonventionen syftar till att ge barn oavsett bakgrund rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas utifrån vad som bedöms vara barnets bästa. Barn definieras som varje människa under 18 år. Konventionen innehåller fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av konventionens övriga artiklar. Artikel 3 innebär att i alla åtgärder och beslut som rör barn ska barnets bästa beaktas i första hand vid bedömning. Inför att barnkonventionen blev lag arbetade Haninge kommun med hur den nya lagen ska tolkas i de kommunala verksamheterna. Samtliga medarbetare kommer att genomgå en utbildning för att säkerställa att det finns tillräcklig kompetens i hur konventionen ska tillämpas. Kommunen har också arbetat med att utveckla och förbättra metoderna för hur konventionen ska efterlevas.

Nationell strategi för demenssjukdom. Underlag och förslag till plan för prioriterade insatser till år 2022

Genom den nationella strategin vill regeringen de kommande åren ta ett mer samlat grepp när det gäller omsorgen om kvinnor och män med demenssjukdom. Regeringen vill verka för att förbättra kvaliteten i omsorgen och öka tryggheten för kvinnor och män med demenssjukdom och deras anhöriga. Den nationella strategin är framtagen i samverkan med flera andra myndigheter, professionsföreträdare, pensionärs- och patientorganisationer, akademiska experter samt Sveriges Kommuner och Regioner. Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga samt Svenskt Demenscentrum. Arbetet är samordnat med de Nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demenssjukdom.

Nationell samordnare för ökad kvalitet i äldreomsorgen

Regeringen har utsett en nationell samordnare som ska främja en hållbar kompetensförsörjning inom kommunalt finansierad vård och omsorg. Samordnaren ska stödja kommunerna genom att bland annat stimulera förändringsarbete för en attraktivare arbetsmiljö, stärka ledarskapet samt föreslå välfärdstekniska lösningar som kan avlasta personalen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2021. Ett delbetänkande som rör samtliga utredningsfrågor utom ombuds åtkomst till patientjournal och uppkomna frågeställningar för fortsatt utredning ska dock lämnas senast den 17 januari 2021.

Förtydligande om kommunernas möjlighet att besluta om biståndsbedömt trygghetsboende

Den 2 april 2019 infördes en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som innebär ett förtydligande av kommunernas möjlighet att besluta om biståndsbedömt trygghetsboende. Biståndsbedömt trygghetsboende är en boendeform för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering. Målgruppen för denna boendeform har inte behov av vård dygnet runt.

Enligt beslut av kommunstyrelsen 2019-12-25 ska kommunstyrelseförvaltningen senast maj 2020 avrapportera till kommunstyrelsen avseende möjligheten att införa trygghetsboende som biståndsbedömd insats i Haninge kommun. Beslutet fattades i syfte att möjliggöra en allsidig belysning av ärendet innan ett slutligt avgörande. Äldrenämnden kommer beredas möjlighet till ett ställningstagande i ärendet under våren 2020.

En stärkt minoritetspolitik

I lagrådsremissen lämnade regeringen förslag till ändringar i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk för att stärka det grundläggande skyddet för de nationella minoriteternas språk och kultur och för att stärka de utökade rättigheter som finns inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019.

I den nya, reviderade lagen framkommer att kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. I lagen förtydligas också förvaltningsmyndigheters informationsskyldighet, innebörden av samråd och skyldigheten för förvaltningsmyndigheter att beakta barns och ungas möjligheter till inflytande i frågor som berör dem. I Haninge pågår ett arbete med att ta fram ett minoritetspolitiskt program som beräknas vara klart under 2020.

I lagen ges också ett förstärkt skydd inom förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska. Det förstärkta skyddet innebär bland annat att både förskola och äldreomsorg ska erbjudas helt eller till väsentlig del på minoritetsspråken. Haninge är förvaltningsområde för finska och erbjuder därför både förskola och äldreomsorg på detta språk.

Betänkande Styrkraft i funktionshinderpolitiken (SOU 2019:23)

Betänkande Styrkraft i funktionshinderpolitiken (SOU 2019:23) konstaterade att arbetet inom funktionshinderpolitik inte fortskrider i den takt som är önskvärt. Utifrån det konstaterandet tillsatte regeringen en utredare vars uppdrag var att se över styrning och uppföljning av funktionshinderpolitiken. Utredaren presenterade i april 2019 sitt betänkande Styrkraft i funktionshinderpolitiken. I betänkandet lyfts kommunernas avgörande roll fram för realiserandet av politikens intentioner. Det poängteras även att en

tydlig politisk vilja och uppbackning krävs för att detta arbete ska bli framgångsrikt.

Utredningens förslag syftar sammantaget till att skapa ett styr- och uppföljningssystem som ger riksdag och regering förutsättningar för att driva utvecklingen mot att funktionshinderspolitikens mål nås och att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning förverkligas.

I Haninge kommun har FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning sedan 2013 varit en del i ledningssystemet genom handledningen Lätt och rätt för alla. Förvaltningen bevakar även tillgängligheten genom att bland annat granska detaljplaner och genomföra inventeringar av lokaler liksom att bevilja åtgärder för bostadsanpassning.

Förvaltningen bevakar tillgängligheten genom att bland annat granska detaljplaner och genomföra inventeringar av lokaler liksom att bevilja åtgärder för bostadsanpassning. Införandet av välfärdstekniklösningar kan också understödja tillgängligheten genom att individen kan bibehålla sin självständighet.

Digitalisering

Regeringen har i sin digitaliseringsstrategi bestämt att Sverige ska ta täten när det gäller digitalisering. Visionen är ett hållbart digitaliserat och helt uppkopplat Sverige. Om den offentliga sektorn ska kunna uppfylla framtida krav på höjd kvalitet, bättre tillgänglighet och service är digitalisering en nödvändighet. Utöver det kräver gapet mellan kostnader och intäkter samt arbetskraftsgapet inom kommunsektorn nya innovationer och att tjänster inom till exempel administration digitaliseras för att frigöra arbetskraft till kärnverksamheterna. Samtidigt visar en OECD-rapport att Sverige har

utmaningar när det gäller digitalisering inom den offentliga förvaltningen, digital förvaltning och öppna offentliga data, där Sverige placerar sig på plats 32 av 33 länder³. Det handlar om utmaningar att använda den stora mängd data som den offentliga sektorn skapar varje dag. Data som skulle kunna användas till datadriven innovation för att lösa utmaningar och samhällsproblem.

För att kunna närma sig regeringens vision, medborgarnas krav på tillgänglighet och för att rusta organisationen för gapet mellan kostnader och intäkter samt arbetskraftsgapet måste förvaltningen avsätta mer resurser inom digitaliseringsområdet.

De digitala utvecklingsprojekt som ska genomföras inom förvaltningen och levereras under de närmaste åren har starka beroenden till andra digitala utvecklingsprojekt inom kommunen vilket kräver fördjupad planering, samverkan och prioritering på kommuncentral nivå.

Till de digitala satsningar som förvaltningen har identifierat inom kommande års planeringshorisont och som berör äldrenämnden hör införande av e-arkiv samt utredning kring möjligheten att implementera RPA (automatisering av vissa tjänster med stöd av robotteknik) på delar av verksamhetens processer.

Vidare planeras satsning på nyckelfri låshantering, IT-stöd för arbete enligt metoden Individens Behov i Centrum, anslutning till Nationell Patientöversikt samt lösningar för ökad möjlighet till digitalt arbetssätt.

Perioden fram till 2021 planeras införande av ett antal välfärdstekniska lösningar. Dessa utgörs dels av digital signering av HSL-insatser samt av

³ OECD (2019), *Government at a Glance 2019* (<https://doi.org/10.1787/8ccf5c38-en>), Lafortune, G. and B. Ubaldi (2018), "OECD 2017 OURdata Index: Methodology and results", *OECD Working Papers on Public Governance, No. 30*

implementering av nya larmsystem och olika typer av sensorer vid etablering av det nya äldreboendet Najaden. Användande av välfärdsteknik är ett betydelsefullt sätt att främja såväl verksamhetens kostnadseffektivitet som kundnyttan.

En stor del av det planerade digitaliseringsarbetet är beroende av den pågående upphandlingen av IT-stöd för verksamheternas processer. Förvaltningarna behöver ett sammanhållet verksamhetssystem med hög kvalitet, verksamhetsnytta och möjlighet att erbjuda nya e-tjänster för medborgarna.

Utöver vad som omfattas av upphandlingen, kan ytterligare kostnader tillkomma i digitaliseringsarbetet. Avseende äldrenämnden kan detta exempelvis röra verksamhetsstöd för bemanning.

För äldrenämndens del pågår i nuläget en utredning kring om nuvarande systemstöd för digital tidsregistrering är tillräckligt för att ligga till grund för hantering av ersättning till hemtjänstutförare, eller om verksamheten behöver invänta att upphandlingen av IT-stöd är färdigställd för att ha nödvändig funktionalitet på plats. För det fall nuvarande systemstöd ska börja användas i avvaktan på det som upphandlats, tillkommer kostnader för detta.

Det finns även ett behov av IT-stöd för ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

I mars 2017 blev SKR Ineras huvudägare och i samband med det utvidgades Ineras uppdrag även till kommunernas verksamhetsområden. Inera arbetar på uppdrag av kommuner samt regioner med utveckling och förvaltning av nationella tjänster inom e-hälsa och digitalisering. Kommunen använder idag Ineras tjänster Pascal och Siths identifieringstjänst. Kommande erbjudanden från Inera kommer att omfatta informationshantering samt utveckling av digitala tjänster och system till skola och socialtjänst. Det pågår även en

förstudie för att undersöka möjligheten för kommunerna att använda tjänsterna inom 1177 Vårdguiden för socialtjänst samt för kommunal hälso- och sjukvård.

Det pågår uppstart av utredning inom kommunen kring identitets- och behörighetsfederation som kommer att ske under 2020. En identitets- och behörighetsfederation är en säker lösning för att hantera åtkomst och behörighet till digitala tjänster. Det innebär för socialtjänsten en gemensam överenskommelse om hur hantering av behörigheter och identiteter ska ske inom offentlig sektor med syfte att skapa ett effektivt och säkert informationsutbyte mellan vårdgivare, socialtjänst och privata utförare.

Förvaltningen deltar i digitaliseringsutveckling i samarbete med andra förvaltningar samt tillsammans med andra kommuner genom samverkan inom Storsthlm. En ambition i länet är att inom ramarna för samverkan i Storsthlm samordna digitaliseringsarbetet mellan kommunernas socialtjänstverksamheter genom att till exempel nyttja varandras erfarenheter och att utveckla tjänster i samverkan.

Digitalt utanförskap

Det är avgörande att digitala tjänster anpassas till socialtjänstens målgrupper för att möjliggöra tillgänglighet, vilket innebär att socialtjänsten även behöver medverka till att medborgare görs delaktiga i digitaliseringsarbetet.

Samtidigt som digitalisering beskrivs som en möjlighet för att effektivisera den kommunala förvaltningen och ge ökad service till medborgarna, så innebär digitaliseringen även att det i allt högre grad krävs digital förmåga för att ta del av samhällstjänster.

Enligt rapporten Svenskarna och internet använder många människor digitala samhällstjänster och upplever att de har nytta av det, men samtidigt riskerar äldre personer med mindre vana av att nyttja digitala tjänster att hamna i ett digitalt utanförskap.

Inom äldreomsorgens träffpunkter erbjuds digitalt stöd riktat till kommunens äldre medborgare. Medborgare som har behov av digitalt stöd erbjuds även stöttning via kommunens bibliotek.

Ny teknik och nya digitala tjänster kommer fortsätta att utvecklas och påverka förvaltningens medarbetare och målgrupper på olika sätt. Resurser för digitalt lärande och utanförskapet behöver därför hanteras kontinuerligt och systematiskt.

Kompetensförsörjning och organisation

I en ständigt förändrad omvärld som kräver anpassning av organisationer, medarbetare och ledare krävs en omställning kring tanken om att lärande bara är för yngre och en insikt i att organisationens kompetens är något som varje person äger och att lärande handlar om såväl utbildningar som punktinsatser. För att öka och bibehålla kompetens inom organisationen krävs organisationsstrukturer som stödjer lärande inom organisationen, vilket kommer att vara en förutsättning för att öka kompetensen och för att inte oförutsett förlora all kompetens på kort tid. Därutöver kan det krävas mer långsiktig planering kring rekrytering, då de arbetsuppgifter som finns idag snabbt kan förändras. Detta ställer krav på att kandidater, medarbetare, ledare

och arbetsgrupper matchas med utgångspunkt från motivation. Detta för att möjliggöra anpassningsbarhet, förändring och tillägnande av ny kunskap.

Det behövs en annan form av ledarskap för att motivera medarbetare.

Medarbetares motivation som leder till engagemang och nyfikenhet har i litteraturen beskrivits som svaret på organisationers krav på anpassningsförmåga, ny teknik och förändring. I den nya miljön betonas flexibilitet, kreativitet och innovationer som viktiga tillsammans med medarbetares interna motivation som är den viktigaste drivkraften för dessa. För att ledare, organisationer och medarbetare själva ska dra fördelar av intern motivation beskriver litteraturen tekniker, organisering och metoder som fokuserar på mindre kontroll och att på öka medarbetares känslor av autonomi, så som till exempel genom tillitsbaserad styrning.

Samtidigt som en ökad flexibilitet, samverkan och möjlighet till förändring kommer att krävas av kommunernas verksamheter, så finns en risk att kommunerna och dess förvaltningar kommer att begränsas av sin organisering. Framtida behov av ökad flexibilitet innebär att formella hierarkiska organisationer där beslutsvägarna är långa behöver undvikas. De nya kraven på förändring, anpassningsförmåga, kreativitet och innovationer, innebär behov att minska formell kontroll och formella begränsningar som generellt finns inom kommunala organisationer.

Vid avsaknad av möjlighet att rekrytera tillräckliga resurser med rätt kompetens kan digitalisering och automatisering vara en räddning. Utveckling inom socialtjänstområdet sker främst genom automatisering av enkelt volymarbete som ofta följer samma mall. Därigenom frigörs kompetens och resurser till andra behov.

Med den förväntade kraftiga volymökningen vad gäller äldreomsorg de kommande 10 åren kommer det att finnas ett stort rekryteringsbehov. Detta innebär att både fler personer och en större andel av den arbetsföra

befolkningen kommer att arbeta med insatser inom äldreomsorgen. Bara volymtillväxten kommer att innebära en ökning av antalet arbetstillfällen med minst 30-70 per år. Därutöver kommer det finnas ett rekryteringsbehov för att täcka pensionsavgångar och avgångar av personal som söker sig till andra yrkesområden. Totalt kommer det att finnas ett behov av nyrekrytering inom äldreomsorgsverksamheten på minst 50-100 anställda per år de kommande tio åren. Beräkningen avser äldreomsorgen totalt i kommunen oavsett utförare.

Under perioden 2021-2027 beräknas antalet pensionsavgångar inom den egna kommunala organisationen uppgå till cirka 120 personer eller cirka 17 procent av de idag anställda inom Äldrenämndens ansvarsområde.

Vad gäller personalförsörjningen för personal med högskoleutbildning är det viktigt med en regional samverkan. Förutsättningarna för olika kommuner i länet är helt olika; på Södertörn står flertalet kommuner inför en kraftig ökning av antalet äldre invånare, i andra delar av länet är ökningen mer måttlig.

Det finns redan idag betydande svårigheter att rekrytera flera högskoleutbildade yrkeskategorier som exempelvis sjuksköterskor och biståndshandläggare. Det senaste året har vi även fått svårigheter vad gäller underlaget vid rekrytering av undersköterskor och erfarna vårdbiträden.

Förvaltningen har tillsammans med utbildningsförvaltningen verkat för att Fredrika Bremerskolan nu är ett certifierat vård- och omsorgscollege. Detta har starkt bidragit till att ytterligare höja Vård- och omsorgsprogrammets popularitet.

En viktig del i kompetensförsörjningen är förvaltningens aktiva arbete med att ta emot och handleda elever och praktikanter. I genomsnitt tar förvaltningen emot 250 elever och praktikanter varje år.

Äldrenämndens personal har en betydande sjukfrånvaro 2019 (10,0 procent). Åtgärder för att förebygga och minska sjukfrånvaron har därför fortsatt hög prioritet.

Enligt beslut i kommunfullmäktige den 4 november 2019 bildade socialförvaltningen och äldreförvaltningen en ny gemensam förvaltning den 1 januari 2020. Den nybildade social- och äldreförvaltningen innebär större möjligheter till ständiga förbättringar av ledning, styrning och uppföljning av verksamheten för att möta de utmaningar som verksamheten står inför. Sammanslagningen är betydelsefull när det gäller att framtidssäkra organisationen för att till exempel möta ökade behov från målgrupperna och för att klara kompetensförsörjning med samma eller minskade resurser. Arbetet med att forma den nya gemensamma förvaltningen fortsätter under 2020.

Driftbudget

Områdesvis kommentar

Hemtjänst

Efterfrågan på insatser från äldreomsorgen har ökat kraftigt de tio senaste åren. De insatsformer som ökat mest är insatser i ordinärt boende i form av hemtjänst, korttidsboende och dagverksamhet inriktad mot personer med demens.

Antalet biståndsbedömda hemtjänsttimmar på dag/kvällstid har ökat från 260 000 år 2009 till drygt 700 000 timmar under 2019 eller med drygt 170 procent på 10 år.

Äldrenämnden beslutade inför 2016 om korrigeringar i riktlinjer och avgiftssystem för att både dämpa efterfrågan och höja intäkterna för utförda insatser. Dessa förändringar bidrog till att äldrenämnden både 2016 och 2017 redovisade mindre överskott jämfört med tilldelad ram.

Under 2018 ökade antalet hemtjänsttimmar mer än beräknat, en ökning med knappt 9 procent jämfört med 2017. Delvis uppvägdes detta av en något lägre uppgång vad gällde behovet av olika boendeplatser, som ökade med knappt 3 procent jämfört med prognosen som låg på 4-5 procents ökning. Under 2019 har det varit en mer dämpad efterfrågeutveckling vad gäller hemtjänstinsatser, cirka 2,5 procents uppgång.

För att klara verksamheten inom tilldelad budgetram krävs en mer dämpad volymutveckling än under den senaste femårsperioden. Uppföljning och utvärdering av olika insatser kommer därmed att vara fokusfrågor för beställarsidan.

Vård- och omsorgsboende/korttidsboende/växelvård

Vad gäller särskilt boende och korttidsboende har antalet utnyttjade platser under 2019 uppgått till i genomsnitt 545 platser/dygn.

Utifrån nuvarande andel av befolkningen som behöver plats i olika boendeformer ser förvaltningen ett behov av i genomsnitt minst 20 nya platser varje år de kommande tio åren. Detta innebär en betydligt snabbare ökning än föregående 10-årsperiod.

Dagverksamhet

Förvaltningen ser ett fortsatt behov av utbyggnad av dagverksamheten i första hand med inriktning mot personer med olika former av demenssjukdomar. Under flera år har det ökade behovet klarats genom förtätning på befintliga

enheter. Bedömningen är att behovet kan klaras inom befintliga resurser även 2021

Behovsökning av insatser 2022 och framåt

Utifrån de befolkningsprognoser som finns framtagna för de närmaste åren, kan man se att det finns stora skillnader i befolkningstillväxten mellan olika åldersintervall. Antalet invånare 65-79 år och äldre i Haninge beräknas 2028 vara ungefär samma som 2018. Samtidigt så ökar den grupp med mest vårdbehov 80 år och äldre, med drygt 70 procent på 10 år från 2 847 år 2018 till 4 900 personer år 2028.

Kapitalkostnader

Planerade investeringar under 2021 beräknas medföra ökade kapitalkostnader som uppgår cirka 0,9 mnkr.

Tabell driftbudget

Mall för redovisning av prioriteringsfördelade**kostnadsförändringar från 2020 till 2021****Belopp i Tkr**

NÄMND/STYRELSE	Äldrenämnden	Ökning %
2020 års budgetram (Beslut KF 2019-12-09 §197)	843 830	
Preliminär ramökning 2021	16 170	1,9%
2021 års preliminära ram	860 000	1,9%

Prio	Kostnadsförändringar 2021 jämfört med budget 2020	Årsbelopp	Andel av ram
1	Opåverkbara faktorer befintlig verksamhet eller redan beslutade åtgärder		
1.1	Volymförändringar	17 170	2,0%
1.2	Lönekostnader, 3.1% enligt SKR:s prisindex för kommunal verksamhet 2021 (2019-12-17)	10 500	1,2%
1.3	Lokalkostnader	300	0,3%
1.4	Kapitalkostnader	200	0,2%
1.5	Övriga driftkostnader	11 000	1,3%
1.5.1	varav prisökning köp av verksamhet	10 000	
S:a 1	Summa prio 1	39 170	4,6%
2	Opåverkbara övriga faktorer, ex beslut fattade utan specifikt tilldelade medel		
2.1	Nya lagkrav, regelverk Lagen om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård	2 000	0,2%
S:a 2	Summa Prio 2	2 000	0,2%
	Summa kostnadsförändringar 2021	41 170	4,8%
	Preliminär ramökning	-16 170	-1,9%
	Avvikelse mellan kostnadsförändring och preliminär ramökning 2021	25 000	2,9%
	Effektiviseringsåtagande 2021 enligt anvisning	-25 000	-2,9%
	Andra kostnadsminskningar/intäktsökningar		
	<i>se spec och prioritering separat tabell</i>		

Summa finansiering	0	0,0%
---------------------------	----------	-------------

Äldrenämnden har i budgetdirektiven för Mål- och budget 2021-2022 fått en preliminär ramökning med 13,8 miljoner kronor (mnkr) för 2021 till totalt 860,0 mnkr. Äldrenämndens budgetram för 2020 justerades ned med 2,4 mnkr till 843,8 mnkr enligt beslut 2019-12-09 KF § 197. Det innebär att den preliminära ramen för år 2021 på 860,0 mnkr är 16,2 mnkr högre än den justerade ramen för 2020. Denna ramökning bedöms innebära ett effektiviseringsåtagande på cirka 2,9 procent (cirka 25,0 mnkr) för nämndens verksamheter utöver den generella ramminskningen på 1,6 procent som lagts ut i budgetdirektivet Mål och budget 2021-2022.

Nettokostnadsavvikelse

	2015	2016	2017	2018
Nettokostnadsavvikelse äldreomsorg %	15,3	19,6	18,7	17,8

Nettokostnadsavvikelse är avvikelsen i procent mellan nettokostnad och referenskostnad (kr/invånare). Referenskostnaden bygger på nettokostnaden för verksamhetsområdet i riket justerat för olika faktorer som bedöms påverka kostnaderna såsom befolkningsstruktur. Positiva värden indikerar högre kostnadsläge än statistiskt förväntat och negativa värden ett lägre kostnadsläge än statistiskt förväntat.

Effektiviseringsförslag

Effektiviseringsförslag/kostnadsbesparingar/intäktsökningar budget 2021		
	Beskrivning	Effekt 2021, Tkr
1	Minskade sjukfrånvarokostnader genom nära ledarskap	200 0
2	Ersättningen till utförare av hemtjänst ska alltid utgå från registrerad tid i digitalt system	8 000
3	Översyn av riktlinjer för korttidsboende och växelvård	10 000
4	I ökad grad använda tekniska lösningar för natt tillsyn och därigenom minska behovet av besök av nattpatrullen	3 000
5	Alternativ till äldre mässan inom befintliga lokaler o organisation	250
6	Avskaffa fria broddar	250
7	Översyn av vilka insatser som stödgruppen ska utföra i förhållande till ordinarie hemtjänstutförare	1 500
Summa		25 000

Ovanstående lista är effektiviseringsförslag framtagna av förvaltningen med uppskattade preliminära belopp.

Investeringar

Förvaltningen bedömer att investeringsbehovet för 2021 uppgår till 7,5 mnkr och totalt 27,5 mnkr för hela investeringsperioden 2021-2025.

Prioritering och driftkostnad, investeringar

Prio ordning	Projektbenämning	Typkod	Behov, tkr	Beräkna d kapital- kostnad				
			2021	2021	2022	2023	2024	2025
1	Ny teknik i vården	N	2 000	40 0	200 0	2000	2000	2000
2	Nytt verksamhetssystem	E/R	2 500	246				
3	Möbler o andra inventarier till vård o omsorgsboenden	N/E	3 000	15 0	300 0	3000	3000	3000
Summa			7 500	796	5 000	5 000	5 000	5 000

Förklarande text:

1. Investeringar i nya tekniska hjälpmedel både på boende och i hemtjänst.
2. Förvaltningen räknar med att under 2020 bli klara med upphandlingen av ett verksamhetssystem för den nya social- och äldreförvaltningen. Motsvarande investeringsbehov redovisas därmed även under socialnämnden.
3. Under 2021 kommer det att finnas ett stort investeringsbehov i form av möbler och andra inventarier till det nya vård och omsorgsboendet i Najaden. Det finns medel avsatta redan i både 2019 och 2020 års investeringsbudgetar,

de preliminära beräkningarna visar att det kan behövas ytterligare investeringsmedel för att klara införandet av ny teknik på de olika boendena.

N=Nyinvestering

E=Ersättningsinvestering

R=Rationaliseringsinvestering

